Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatvlvs De his qui ad ecclesias co[n]fugiunt. Et de Iudicibus qui in ecclesia: et eius atrio Ciuiles vel criminales causas tracta[n]t: placita tene[n]t: et alia co[n]tra imunitates Ecclesiarum ...

Luther, Martin

Oppenheim$[Köbel], 1520

urn:nbn:de:bsz:31-114172

Visual Library

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

42 A 1400 RH
WR 416
H. 2452 Ef
G. W. 3349

Thome D Aucupary & Petre Lucen Anno
Chri M D XX
Men Juny

Hoc in Libro sequen Con
tinentur

1 Flores Vltimarū Voluntatū D Rolandi Bonomen
2 Dialogus Libertatis Ecclesiastē Defensorius
3 Compendiū Henrici de Piro De Censibus
redditibus seu Pensionibus sub titulo re
emptionis an Liciti sint uel illiciti
4 Tractatus Copulē et Conuentionis secundū
Bartholum
5 Tractatus de hys qui ad Ecclesias confugiūt et
de reddituibus qui in ecclia Cauler uel enim
ibles causas Tractant
6 Consilia D Andree Barbary Sculi Ordinis
fratrū Minorū editu an due capita in
vno ordine papa facere posset et alia ibidem

TRACTATVTVS

De his qui ad ecclesias cōfugi unt. Et de Judicibus qui in ecclesia: et eius atrio Civi les vel criminales cau sas tractāt: placita te nēt: et alia cōtra i munitates Ec clesiarum fa ciunt.

[um 1520]

Tractatulus de his qui ad ecclesias cõfugiunt ꝛc. tã iudicibus secularibus q̃ ecclesiæ rectoribus & monasteriorũ p̃latis perutilis.

Articulus prim⁹ lex Mosaica hęc statuit.

Ratio pulchra ad ꝗ apd' doct'. sctm̃. 1. 2. c. 5. arti. 2. ad deci.

Præceptio legis Mosaicę hodie nõ seruat̃.

Circa triplicis legis de cõfugiẽtiũ p̃sidijs sanctionẽ, duos ponã articulos, q̃rum primus erit de legis Mosaicę ciuilis & canonicę p̃ceptiua intẽtione. Secũdus de dictarũ legũ trãsgressorũ exorbitatiõe. Quãtũ igit̃ ad primũ articulũ primo dicam de legis Mosaicę p̃ceptiua intentione, q̃ videlicet vrbes discernit fugitiuorũ qui nolẽtes aut nesciẽtes hoĩem occiderũt vel sanguinẽ fuderũt: q dũ a senioribus hmõi ciuitatis publicæ dijudicati & inuẽti fuerũt inuolũtarij homicidę. Ibidẽ vsq̃ ad mortẽ p̃tificis p̃mãserũt, inde ad ꝓpria redierũt, vt patet Numeri 35. Deut̃. 19. & Iosue 20. Si vero homicidę volũtarij notorie cõuicti, nõ solũ in p̃fatis vrbibus, verũetiã in tẽplo reperti, pœnã talionis receperunt, iuxta illud Exo. 21. Si qs p̃ industriã &c̃. Qd' fm theologos & canonistas sic intelligi p̃t. Si quis p̃ industriam occiderit, vbi dicit Lyra q̃ p̃ hoc excludunt̃ a pœna sequenti pueri & amẽtes qui nõ hñt industriã, ꝓximũ suũ, i. Iudæũ qui ẽ de lege sua. Et ideo de Iudęo occidẽte gentilẽ nõ intelligitur ista lex, vt dicit Ra. Sa. Et p̃ insidias, p̃ hoc excludunt̃ illi qui occidũt, licet bonũ intendãt: sicut magister verberando discipulũ, & pater filiũ, & medicus medicando infirmũ: auellas eũ ab altari meo vt moriat̃, etiam si sit sacerdos, vt dicit Ra. Sa. & sic Ioab ibi cõfugiẽs nõ euasit mortẽ. 3. Reg. 2. quia p̃ industriã & insidias interfecit duos iudęos, s. Abner & Amasan. 2. Re. 3. & 20. ca. Lex autẽ vetus cũ sit lex timoris, quia lex p̃ Mosen data ẽ, gratia aũt & veritas p̃ Iesum Chr̃m facta ẽ Ioã. 1. Igitur legis Mosaicę p̃ceptio q̃ ad vrbes fugitiuorũ q̃ modo non extant: ho

die non seruatur. & loco tēpli hodie eccl̃ia cōuenientius accipiat. Quare p̄fatus textus Si quis p̄ industriā &c. per canonistas in.c.1.de homi. aliter intelligit. Nā si homicida est laicus, debet auelli ab altari .i. ab eccl̃ia & a cōione fideliū p̄ excōicationē, q̄ ꝓm canones est q̄dā mors ciuilis, & vltimū suppliciū ecclesiæ. vt in.c.p̄ venerabilē. qui si. sint legit. Si vero ē clericus, tunc p̄ prie auellit ab altari. sc̄z p̄ depositionē, q̄ est etiā q̄dam mors ciuilis. vel p̄t intelligi de morte naturali, vt qñ homicidiū est ita qualificatū vt nō videat sufficere ipsa depositio. tunc em̄ debet deponi & tradi curię sæculari vt moriat. Vel qñ homicidiū est omissū ī eccl̃ia sub spe īmunitatis eccl̃ię, vt ī c. si. de im. ec. Hęc Panor. ī di. c. 1. de homici. ꝙ ꝓm Hos. ī sūma ti. de īmu. ec. p̄t ītelligi de publico latrone q̄ multis exitia cogitat. sicut & depopulator agrorū, q̄ de nocte cōburit segetes vicinorū, q̄a ex p̄posito prius deliberato & insidiose ħ fecerūt q̄d de alijs nō p̄sumit. Igitur dū itinera frequētata vl̃ publicas stratas obsidēt aggressiōis īsidijs, ab eccl̃ia extrahi p̄ñt: īpunitate nō p̄stita: vt in c. inter alia. de īmu. ec. Per ħ etiā soluitur ꝙ cordit exceptio legis ciuil̃: q̄ homicidę īmunitatē nō p̄stat. ¶ Secdo de legis ciuilis p̄ceptiua ī tētione illud ꝙcludit. q̄cūq̄ Chr̃ianū liberū ad eccl̃iam cōfugiētē (nisi sit homicida vel adult̃ aut v̄ginū raptor. vt in aut. de mā. pri. col. 3. ¶. Nec̄ homicidis) de eccl̃ia extraxerit, aut extrahere conat' fuerit, vel eū sic detinuerit aut cōstrīxerit vt ei aliq̄d victualiū, vestis, aut reqes denegetur. Aut ī eccl̃ia seditionē vel tumultū cōmiserit: tanq̄ crimie lese maiestatis ꝙmisso tenet, vltimū q̄ suppliciū patietur. vt. C. de his q̄ ad eccl̃ias ꝙfu. l. fideli. & l. p̄ñti. Illa tñ exceptio de homicidis, adulteris, & v̄ginum raptoribus ꝓm Host. ī sūma ti. de īmu. ec. p̄t intelligi qñ p̄dicta maleficia sūt ꝙmissa ītra eccl̃iam aut p̄ ꝓpe, ita q̄ ꝙmittēs intēdebat p̄ eccl̃iam liberari: alias nō cōmissur'. & talē nō defendit ecclesia. vt in.c. si. e. ti. Nā qūo illis q̄ in ecclesijs scel' studuerūt p̄petrare p̄mittim' aliq̄d auxiliū ex terminis eccl̃iasti-

Laicus homicida.

Excōicatio q̄d sit

Cleric' homicida.

Public' latro.

Depopulator agrorum.

Lex ciuilis ista p̄cipit.

Maleficia cōmissa intra eccl̃iam.

cis inuenire, aut, vt li, ma, & auie, colr. 9. §. qa vero in fi. qa
fm Panor, in d. c. fi. Quicũq; sub spe imunitatis in eccle-
siis vel cimiteriis delinquũt, imunitate nõ gaudẽt, nõ em
in homicidio & mẽbroꝝ trũcatiõe, sz etiã in oib⁹ delictis
grauib⁹ & enormib⁹; secus qñ longe venit & inseqbat. &
ideo ad ecclĩam ꝓfugit. Vel ꝑt dici ꝙ ista lex corrigit p. c.
int alia, e. ti. qa sacre leges nõ dedignãtur seq sacros cano
nes, 2. q. 3. c. euphemiũ. §. hic colligitur, & de iudi. c. cleri
ci, & in aut. vt cle. apud ꝓprios epos. colr. 6. §. penul. & in
aut. de mõachis. colr. 1. §. fi. Sed qa raptorẽ ⁊ ginũ canon
defendit, vt. 36. q. 1. c. de raptoribus, qñ vult ꝙhere matri
moniũ, ideo nõ est ꝙ leges q̃ sacros canones volũt imita-
ri. C. de sum. tri. & fi. ca. l. cũctos pplos. in glo. & sup ime
diate. ¶ Tertio legis canonicę ꝑceptiua intẽtio, hac com
phẽdit snia. Quãtuscũq; sit malefactor, nisi fuerit publi-
cus latro aut agroꝝ nocturn⁹ depopulator, vl homicidij
aut mutilatiõis mẽbroꝝ ĩ ecclĩa ꝓpetrator, nõ ẽ violẽt de
ecclĩa extrahẽd⁹ etiã nõ ꝓsecrata, nec morte, nec mẽbroꝝ
trũcatiõe, sz alias puniẽd⁹ pena legitima, vt ptz ĩ. c. int alia
&. c. fi. de imu. ec. Et qs dicat public⁹ latro, & qs agrorũ
depopulator pz s. 1. mẽbro ĩ fi. Sed de homicidio & mẽ-
broꝝ trũcatiõe, aut alio maleficio graui & enormi ĩ ecclĩa
ꝓpetratis. ptz s. 2. mẽbro. qa ecclĩa hmõi nõ defendit. vt ĩ
c. fi. e. ti. Itẽ ecclĩa nõ ꝓsecrata in q̃ diuĩa officia celebrãtur
gaudet imunitate. vt ĩ. c. ecclie. e. ti. Sed fm Car. ĩ cle. j. de
pe. & re. Ecclię rite, de cõsensu epi vel supioris edificatę,
quanq̃ nõdũ ꝓsecratę, vl nõ sint ĩ eis celebrata diuĩa, etiã
int dictę, etiã cimiteria & portic⁹ ecclię adhęrẽtes. vt ĩ. c. si
qs ꝙtumax. &. c. sicut ãtiqt⁹ (vbi etiã extẽdunt. 30. vel. 40.
passus) 17. q. 4. ¶ Silr dom⁹ siue palatiũ epi. c. id cõstitui-
mus. e. q. ¶ Et cõfugiẽs ad sacerdotẽ portãtẽ in platea cor
pus chri. fm Host. ĩ sũma. e. ti. & Panor. ĩ. c. sane de cele.
mis. latius. ¶ Itẽ hospitale & alia oratoria auctoritate epi
fundata hac imunitate oia ꝑdicta gaudẽt. Et fm canones
cõtrafaciẽs excõicet. 17. q. 4. c. miror. c. frat. &. c. ad epos

Raptor ⁊ ginum.

Lex canonica hæc ꝑcipit.

de homicidio & mẽbroꝝ truncatione

Ecclĩa nõ cõsecrata

Dom⁹ epi. Sacerdos portãs corpus chri. Hospitale

&.c.sicut antiqtus.& ꝓtra eũ agit eccl̃ia,vt in d.c. miror.

☞ Itẽ causæ sanguis in eccl̃ia vel in cimiterijs agitari non debẽt sub pœna excõicatiõis,c.cũ eccl̃ia,e.ti. ¶ Itẽ nec seditio aut ĩpetus vel ꝓsilia cõciones,strepit⁹, & oẽs seculariũ iudicior̃ cognitiões.c.decet,e.ti.l.6.& s.2.mẽbro in pricipio. ¶ Neq̃ eccl̃ia ẽ incastellãda,c.relinq, de custo. eucha.& p Panor.ibidẽ.& in.c.cũ eccl̃ia.de imu.ec.& p Host.in sũma.e.ti ⸸ inquantũ & ad q̃s &c. ¶ Scd's articulus q ẽ de dictar̃ legũ trãsgressor̃ exorbitatiõe. In q̃ ostẽditur primo pricipũ,iudicũ,& officialiũ secularium deuiatio & trãsgressio. Scd'o defẽsor̃, iconomicor̃, rector̃, & eccl̃iar̃ plator̃ nõ ęqua,nõ iusta, non legitima defensio. ¶ Primo sigdẽ secularis potestas excedit in h̃ qd'si fugiẽs ad eccl̃iam ponit pedẽ extra eccl̃iam statim eum capi faciũt, & si nõ exit,tenẽt eũ obsessum & denegãt victualia ,q̃d nõ solũ est ꝓtra sacros canones (vt patet.17.q.4.c. sicut ãtiqtus.&.c.reũ.&.c.id cõstituimus.&extra.e.ti.c. inť alia)verũetiã cõtra sacras leges ĩperiales,Nã vt dicit̃ in l.fideli.C.de his q ad ecc.ꝓfu. Q̃ nemini liceat abducere cõfugiẽtes ad eccl̃ias ꝙ si quisq̃ ꝗ hãc legẽ venire tẽtauerit,sciat se maiestatis crimĩe esse retinẽdũ. Cõcor.lex pñti C.e.ti.In q̃ p̃cipitur ne aliqs cõfuga de ecclesijs expellat̃, aut trahatur,vel ꝓtrahat̃.& q h̃ moliri aut facere , aut nuda saltẽ cogitatiõe atq̃ tractatu ausi fuerint tẽtare ,capitali & vltimi supplitij aĩaduersione plecti debẽt. Ex his g̃ locis(de h̃.17.q.4.c.sicut antiqt⁹)eorũq̃ finibus nullos expelli,aut eĩci aliqñ patimur,nec in ipsis ecclesijs reuerẽdis itaq̃ quenq̃ detineri,aut cõstringi ,vt ei aliqd victualiũ rerũ,aut vestis negetur,aut requies.Sed ipsi refuge appareãt publicę,& in sacris locis se offerẽt ipsis q̃rẽtib⁹ cõueniẽdos,seruata loci reuerẽtia,&ibi iudicib⁹ dent respõsum,q̃le sibi quisq̃ ꝓspexerit cõuenire. Q̃ si in finib⁹ ecclesiasticis latitãt, debẽt a p̃latis decẽter sine vllo incõmodo admoneri,vt inť fines ecclesiæ si iueniũtur se p̃sentẽt. & sic p se vel p ꝓcuratorẽ iudici respõdeãt. Q̃ si h̃ diffe-

De iudicibus

Causæ sanguis rem ĩ ecclesia tractantes ꝛc.

Articul⁹ secundus de trãsgressorũ exorbitatione.

Prio secularium officialiũ excessus.

rant, seruabit ordo iuris. s. procedendo ad res suas mobiles & immobiles. Et si eccl'ia habet tenet reddere & ifra. Debet etiam prlati & defensores eccl'ie illud obseruare, vt singlorum intra eccl'ias profugientium personas causasq; incessant congrat, deinde iudices vel eos ad qs causę & personę pertinet instati us instruat: vt equitatis conuenientia diligentius exequant. Hæc in. d. l. pnti. C. e. ti. ¶ Secundo rectorum eccl'iarum non equa, non iusta, non legitima reorum ad eccl'ias profugientium defensio. Quæ ideo primo non e equa. qa quatacumq; profugientes commiserint, ipsos tn in totum seruare nitunt, ita q; num pœnam pecuniariam patiant, & sic dedecor culpæ manet sine decore iusticię. ¶ Secdo non est iusta, qa e contra iusticiam q e constans & perpetua volutas ius suum vnicuiq; tribuens, & iuris preceptum e alterum non ledere. vt. ff. de iust. & iu. l. iusticia. Colere vero iusticiam summum in rebus bonum e, ac sua cuiq; iura seruare. 12. q. 2. c. si sęculi leges. ¶ Pœna autem malorum bona est rone iusticię, qa punire malos iustum e, sed ipsos euadere impunitos iniustum e fm Boe. li. 4. de pso. phi. Et fm patrem nrm. s. Aug. Regia potestas & pœnę sunt institutę, vt boni quiete inter malos viuant. 23. q. 5. c. non frustra. ¶ Tertio hmoi exorbitatiua defensio non e legitima Primo ideo, qa est contra leges (vt s. e. arti.) & sacros canones, qui volunt q; tales satisfaciunt lesis. cuius em non debeant danari ad mortem, nec ad pœnam. s. corpalem vt honor eccl'ię conseruet, & rectores eccl'ię pacem eorum, & vitam & membra obtinere studeant. tn legitime conponant qd iniq; fecerunt. 17. q. 7. c. reum. Nec etiam ab eccl'ia extrahi debeant non dato iuramento qd de morte & debilitate, & oim pœnarum (. s. corpalium) genere sint securi. tn leso debet satisfacere. vt in. c. id constituim. e. q. Sic etiam dicit in. c. int alia. e. ti. q; rectores debeant eis obtinere membra & vitam. Sup hoc tn qd inique fecerunt sunt alias legitime puniendi. vbi glo. & Panor. volunt q; debeant puniri pecunialiter, aut alia satisfactione pter pœnam corpalem. Nam si nemo reprehendendus eet aut a malo ad bonum cogendus, humanas & diuinas leges necesse e euacuari: q & ma

Prelati ad qd tenent

Secundo rectorum eccl'ie siasticorum non equa defensio.

Non iusta defensio.

Iusticia e.

Iuris preceptum.

Pœna malorum

Et de h doct. s. j. pte q. 21. ar. 1. ad 2ti. post anshel.

Non e legitima defensio prio qa est ptra leges.

lis pœnã, & bonis p̃mia iusticia suadẽte cõstituũt. 23. q. 5. c. nõ vos. ¶ Secũdo hmõi non legitima defensio p̃bet cæteris lędendi occasionẽ, quia cũ vni indulgẽt indigno ad plabationis contagiũ puocant vniuersi. Facilitas em̃ veniæ incẽtiuũ tribuit delinquẽdi, vt in. ca. ẽ iniusta in fi. 23. q. 4. & de vi. & ho. cle. c. vt clericorꝫ. Ideo pœna vnius debet esse metus alterius. ff. de pœnis. l. aut facta. §. fi. Et vt metu pœnæ a suis arceant insolẽtijs & alij eorꝫ exemplo pterriti, psilire ad similia merito ptimescãt. cle. 1. de offi. ordi. Et q̃ frequẽti p̃uaricatiõe iterant, debent etiã frequẽti sentẽtia condẽnari. c. 1. de pœnis. ¶ Debet etiã confugiens ad ecclesiã sibij psi facere expẽsas de suo si habet, vel laboret si nõ habet vt inde viuat. Quod si non p̃t vel nõ habet, tũc ab eccl̃ia sibi tanq̃ pauperi puideat. ¶ Duo siquidẽ principaliter cõsequit cõfugiens ad ecclesiã. Primo qd̃ violẽter nõ debet extrahi. Secũdo qd̃ nõ debet amplius de illo delicto ad mortẽ vel ad aliam pœnã corpalẽ seu corpis afflictiuã condẽnari. Immunitas aũt ecclesiarꝫ locũ non habet in clericis & religiosis si iudex ecclesiasticus causa disciplinæ & nõ odij vult eos arcere in ecclesia & punire & extrahere, vt duci faciat ad carcerem fm Panor. in. c. inter alia. e. ti. Debet tñ talis carcer non esse perpetuus, nec nimis acer vt intra. 6. vel. 8. dies moriãt. quia talis p̃latus esset homicida & irregularis fm Car. in cle. 1. de pœ. & re. Refugiãt igit ipsi clerici & religiosi ad dñm in cuius sortẽ assumpti sunt acclamãdo dicẽtes. Deꝰ noster refugiũ & virtꝰ qui ẽ iugiter bñdictus in secula Amẽ.

Scd'o non legitia defẽsio p̃bet occasionẽ lædendi cæteris

De expensis fugiẽtis ad eccl̃iam

Nota de clericis & religiosis

Carcer.

Impressum in Oppenheim.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Hunc librum monasterio Divi Ottonis vulgo
Ottenheimbmünster per legatum donavit Praenobilis
et Strenuus D. Franciscus Egon Reich ab Aldorff
Satrapa Ottenheimensis, qui die 16tâ 8bris anno 1722
piè in Domino obdormivit. requiescat in pace. amen

litr: a. 1. 3/8.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg